

İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi

The Project on Improving the Effectiveness of the Administrative Judiciary and Strengthening the Institutional Capacity of the Council of State

TÜRK İDARİ YARGI SİSTEMİNE İLİŞKİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE ULUSLARARASI UYGULAMALAR ÇALIŞTAYI (14 Aralık 2022, Ankara Dikmen Hakimevi) SONUÇ RAPORU

Hazırlayan:

Dr. Halim Alperen ÇITAK

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Aralık – 2022

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	3
I. ÇALIŞTAY'IN ARKA PLÂNI, KONUSU VE AMACI	4
II. AÇILIŞ KONUŞMALARI VE SUNUMLAR.....	5
III. DANIŞTAY BAŞKANLIĞININ ÖNERİLERİ.....	5
IV. ADALET BAKANLIĞININ ÖNERİLERİ.....	7
V. ÖNERİLERİN TARTIŞILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	8
VI. ÇALIŞMA ZİYARETLERİNİN KATKISI.....	13
EK-1: ÇALIŞTAY PROGRAMI	15
EK-2: KATILIMCI LİSTESİ	16

GİRİŞ

Aralık 2018’de başlayan *İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştay’ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi* (aşağıda “Proje” şeklinde anılacaktır), salgın sebebiyle yapılan uzatma dâhil olmak üzere, 2022 yılının Aralık ayı sonunda bitecektir. Açılış töreni 30 Nisan 2019 tarihinde Adalet Bakanı Sayın Abdulhamit Gül’ün katılımlarıyla Ankara’da gerçekleştirilen Proje; Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından müştereken finanse edilmektedir. Nihai faydalanıcısı Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü olan Proje kapsamında yapılan faaliyetlerin ve çalışmaların hedef grupları; Adalet Bakanlığı, Danıştay Başkanlığı, ilk derece idare ve vergi mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri, avukatlar ve Kamu Denetçiliği Kurumudur. Proje; idari yargının etkinliğini artırmayı, Danıştayın kurumsal kapasitesini güçlendirmeyi ve böylece kamunun idari yargıya duyduğu güveni pekiştirmeyi amaçlamaktadır.

Proje’nin dört bileşeni (beklenen sonucu) vardır. Söz konusu bileşenler ve her birine ilişkin alt hedefler, aşağıdaki gibidir:

BEKLENEN SONUÇ 1
• Mevcut idari yargı sisteminin derinlemesine incelenmesi ve uygulanan reformların etkilerinin değerlendirilmesi • İdari yargının güçlendirilmesi için yol haritası oluşturulması • Belirlenen ilk derece mahkemeleri ve Bölge İdare Mahkemelerindeki dosyaların izlenmesi • Uluslararası Sempozyum düzenlenmesi
BEKLENEN SONUÇ 2
• Eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi • Eğitim programları ve materyallerinin hazırlanması • Eğitici eğitimlerinin düzenlenmesi • İdari yargı konularında hâkim, avukat ve mahkeme çalışanlarına eğitim verilmesi • AİHS ve ABAD üzerine, meslektaşlar arası eğitim ve yuvarlak masa toplantılarının organize edilmesi • “Avrupa Adil Yargılanma Standartları Vaka Örnekleri” kitabının yayımlanması

BEKLENEN SONUÇ 3

- İdarenin kurum içi inceleme/değerlendirmeleri ile ilgili istişarelerin gerçekleştirilmesi
- Alternatif Uyuşmazlık Çözüm mekanizmalarının belirlenmesi
- Pilot yargılama prosedürünün değerlendirilmesi
- Ombudsmanın rolünün güçlendirilmesi
- Bireyler ve kamu kurumları arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi

BEKLENEN SONUÇ 4

- Bölge İdare Mahkemeleri'nin ve Danıştay'ın analitik kapasitesi üzerine eğitim düzenlenmesi
- Pilot mahkeme olarak seçilen mahkemelerin etkinliğinin artırılması için çalışmaların gerçekleştirilmesi
- Yargısal karar almaya ilişkin zorluklar ve iyi uygulama örneklerinin değerlendirilmesi
- Çalışma ziyareti ve görevlendirmelerin gerçekleştirilmesi
- Yargı kararlarında tutarlılığın temin edilmesi
- Danıştay dava kodlarının ilk derece ve bölge idare mahkemeleri dava kodları ile uyumlaştırılması

I. ÇALIŞTAY'IN ARKA PLÂNI, KONUSU VE AMACI

Proje kapsamında diğer ülkelerdeki iyi uygulama örneklerinin yerinde incelenmesi maksadıyla; bu yıl (2022) ilki Fransa'ya (30 Kasım - 2 Aralık), ikincisi Almanya'ya (30 Mayıs - 3 Haziran) ve sonuncusu Strazburg'a (25 - 26 Ekim) olmak üzere toplam üç yurt dışı çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir.

İlk ziyarette, idare hukuku alanında alternatif uyuşmazlık çözüm yollarını geliştirmeye çalışan Fransa'nın hâlihazırda yürüttüğü uygulamalar ve edindiği tecrübeler gözlenmiştir. Ayrıca idari yargının işleyişinde karşılaşılan sorunlar, grup dava yöntemi ve yakın dönemde yapılan reformların idari davalar üzerindeki etkileri gibi konularda Fransız idari yargısının mensuplarıyla fikir alışverişinde bulunulmuştur. Ziyaret neticesinde Fransız sisteminde bulunan acil dava, grup dava, tek hâkimli dava, kabul edilmezlik kararı gibi müesseseler ve çeşitli alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından hareketle, Türk idari yargı sistemi açısından bazı öneriler geliştirilmiştir.

Almanya'ya yapılan ikinci ziyaret boyunca özellikle Alman idari yargısında mevcut usul kuralları, idare mahkemelerinin işleyişi, yargı yetkisi, ilk derece ve

istinaf aşamaları, idari yargıda duruşmalar ve idari yargıda arabuluculuk usulüne ilişkin konular üzerinde durulmuştur.

Son olarak Strazburg ziyaretinde; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Venedik Komisyonu ve Avrupa Konseyi İş Birliği Programı Birimi ile çalışma toplantıları gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılar vasıtasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının icrası, Venedik Komisyonunun yetkisi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki haklar (adil yargılanma hakkı, mülkiyet hakkı vb.) bakımından idari yargı sisteminin etkinliğinin artırılmasının yolları gibi hususlar ele alınmıştır.

İşbu raporun konusunu teşkil eden *Türk İdari Yargı Sistemine İlişkin Çözüm Önerileri ve Uluslararası Uygulamalar Çalıştayı* (müteakip satırlarda “Çalıştay” şeklinde anılacaktır), öncelikle söz konusu yurt dışı çalışma ziyaretleri esnasında edinilen ve ilgili raporlara yansıyan izlenimler temelinde istişarelerde bulunulması amacıyla tertip edilmiştir. Ankara Dikmen Hakimevi’nde, 14 Aralık 2022 tarihinde düzenlenen Çalıştay’ın diğer amacı ise, projenin üç yılı boyunca Türk idari yargı sisteminde gözlemlenen sorunlara yönelik olarak, bilhassa Danıştay Başkanlığı ile Adalet Bakanlığının reform önerilerinin ele alınması ve nihayetinde bir öneriler listesi ortaya konulmasıdır. (Çalıştay programı ve katılımcılara dair bilgiler için raporun eklerine bakınız).

II. AÇILIŞ KONUŞMALARI VE SUNUMLAR

Çalıştay’ın açılışında; Avrupa Konseyinden Sayın Leyla Madatlı, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürü Sayın Hakan Öztatar, Danıştay Genel Sekreteri Sayın Kemal Açıkgöz, Hâkimler ve Savcılar Kurulu 2. Daire Üyesi Sayın Aysel Demirel ve Adalet Bakan Yardımcısı Sayın Zekeriya Birkan katılımcılara hitap etmişlerdir. Konuşmacılar özetle; Proje’nin önemini vurgulayarak, yurtdışı çalışma ziyaretleri boyunca edinilen tecrübelerin Türk idarî yargısının sorunları açısından geliştirilecek önerilerin şekillenmesinde fayda sağlayacağını belirtmişler ve Çalıştay’ın başarılı geçmesine yönelik iyi dileklerde bulunmuşlardır.

Türk idarî yargı sistemine dair önerilerin ele alınmasından önce, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Sayın Metin Engin Fransa ve Almanya çalışma ziyareti raporlarını, Prof. Dr. Bahtiyar Akyılmaz ise Strazburg ziyareti raporunu katılımcılara sunmuştur (ilgili raporlar daha önce hazırlanmış olup içerikleri burada tekrar edilmeyecektir). Böylece katılımcıların, Çalıştay’ın devamında yürütülecek tartışmalar bakımından çalışma ziyaretlerinde edinilen tecrübeyi göz önünde tutması sağlanmıştır.

III. DANIŞTAY BAŞKANLIĞININ ÖNERİLERİ

Danıştay Başkanlığı adına; İçtihat, Raporlama ve İstatistik Birimi Kıdemli Tetkik Hâkimi Sayın Zühal Aysun Sunay, Türk idarî yargı sistemine ilişkin önerilerini sunmuşlardır. Mezkûr öneriler, aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- 1) 2577 sayılı *İdari Yargılama Usulü Kanunu*’nun gözden geçirilmesi. Şimdiye kadar yirmi altı kez değişiklik geçiren ve günün ihtiyaçlarına cevap vermesi

güçleşen Kanun'un, bütüncül bir şekilde yeniden ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda katılımcıların dikkatine arz edilen hususlar şöyledir:

- 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun (İYUK) 31. maddesinde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na (HMK) atıfta bulunulan hususların idarî yargılama hukukunun özellikleri dikkate alınmak suretiyle müstakilen düzenlenmesi.
 - Mevcut ivedi yargılama usulünün temel haklara ilişkin (sınır dışı etme, yıkım kararı gibi) konularda yeterli yargısal korunma sağlayacak şekilde genişletilmesi.
 - Duruşmaların, tutanak tutulması ve görüntülü / sesli kayıt alınması gibi yöntemlerle daha etkin hale getirilmesi.
 - Özellikle maddî vakıya ilişkin tespitlerin önem arz ettiği davalar bakımından yargıca re'sen tanık deliline başvurma imkânı tanınması.
 - İlk incelemenin bir yargısal aşama hâline getirilerek bir kararla tamamlanacağının öngörülmesi ve tekemmül aşamasına verilecek bu karardan sonra geçilmesi.
- 2) *İdari Usul Kanunu'nun hazırlanması.* Bu kapsamda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 28 Eylül 1977 tarih ve 77-31 sayılı "Bireyin İdari İşlemler Karşısında Korunması Hakkında Karar"ındaki idari usul ilkelerini hayata geçirecek bir kanunun idarî yargı sistemine sağlayacağı faydalarından bahisle, özellikle idarî işlemlerde gerekçe zorunluluğunun getirilmesi ihtiyacı vurgulanmıştır. Fransa'da zımnî ret yerine zımnî kabul esasının benimsenmiş olmasına da ayrıca dikkat çekilmiştir.
- 3) *Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi.* Kamu hukuku ilişkilerinin kendine özgü yapısı ve hukuka uygunluk denetimi yapan idarî yargının kamu yararını gerçekleştirme işlevi göz önünde tutulmak kaydıyla, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi lüzumuna dikkat çekilerek şu öneriler getirilmiştir:
- Mevcut idarî başvuru yollarının (İYUK m. 10, 11 ve 13) işler hâle getirilmesi.
 - Tam yargı davalarında sulh konusunu düzenleyen 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK), komisyonların daha rahat ve yargısal içtihatlarla uyumlu karar almasını temin edecek şekilde değiştirilmesi.
 - İdari uyuşmazlıklar bakımından, Almanya'daki uzlaştırmacı hâkim uygulaması model alınarak, uzlaştırma müessesesinin benimsenmesi.
- 4) *Grup dava uygulamasının getirilmesi.* İş yükünü azaltan, usûl ekonomisine katkı sunan ve içtihat birliğini sağlayan bir yöntem olarak grup dava uygulamasının ihdas edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda; grup dava uygulamasını mahkemenin takdirine bırakan ve ortada aynı idari işlemin hukuka aykırılığı iddiasıyla açılmış, aynı hukukî korumanın talep edildiği, aynı mahkemenin görev/yetki alanına giren ve aynı yargılama usulüne tabi en az yirmi bir davanın bulunması şartını getiren Almanya örneğinin daha uygun olacağı ifade edilmiştir.

- 5) *İçtihat aykırılıklarının önlenmesi.* Hukukî güvenlik ilkesinin gerçekleşmesi açısından, benzer maddî olaylardan ve hukukî durumlardan kaynaklanan davalarda birbirine aykırı kararların verilmesinin mümkün olduğunca engellenmesi lüzumuna vurgu yapılmıştır. Bu amaçla idari yargı bünyesinde başlatılan içtihat paylaşımı toplantılarından örnekler verilmiştir.
- 6) *Diğer hususlar.* Danıştay Başkanlığı ayrıca; idari yargıda ihtisaslaşmanın önemine, hâkimler açısından hizmet içi eğitimlere katılımın özendirilmesi gerekliliğine ve tetkik hâkimliğine yapılacak atamalarda hizmet süresi sınırının aranmayacağına ilişkin Danıştay Kanunu hükmünün (Geçici Madde 21) yeniden uzatılması ihtiyacına dikkat çekmiştir.

IV. ADALET BAKANLIĞININ ÖNERİLERİ

Adalet Bakanlığı adına; Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Sayın Metin Engin, Türk idarî yargı sistemine ilişkin önerilerini sunmuşlardır. Mezkûr öneriler, aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- 1) *İYUK m. 16 hükmünde değişiklik yapılarak, idari davalarda replik-düplik cevap sürelerinin otuz günden on beş güne düşürülmesi.*
- 2) *İdari yargıda duruşma davetiyesinin duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilmesini öngören İYUK m. 17/5 hükmünde değişiklik yapılarak bu sürenin on beş güne düşürülmesi.*
- 3) *Tam yargı davalarında Adli Tıp Kurumu'nun rolüne ilişkin öneriler.* Bu kapsamda Adli Tıp Kurumu'nda yer alan adli tıp uzman sayısının artırılması, hastanelerin kayıtlı bilgilerinin veya veri tabanlarının Adli Tıp Kurumu'na açılması ve üniversitelerin tıp fakültesi hastanelerine resmi bilirkişi sıfatının tanınması önerilmiştir.
- 4) *İdari yargı hâkim adaylarının mahkeme stajlarının "idare mahkemesi hâkim adayı" ve "vergi mahkemesi hâkim adayı" şeklinde ayırım yapılarak gerçekleştirilmesi.*
- 5) *Tutanak tutma ve kayıt altına alma suretiyle idari yargıda duruşmalara nitelik kazandırılmasına yönelik yasal düzenleme yapılması.*
- 6) *Görevsiz veya yetkisiz mahkemede yapılan duruşmalarla ilgili olarak, dava dosyasının yetkili ve görevli mahkemeye gelmesi üzerine yeniden duruşma yapıp yapılmayacağının mevzuata yazılması suretiyle uygulama farklılıklarının giderilmesi.*
- 7) *İYUK m. 26/3 hükmünde davanın açılmamış sayılmasına karar verilebilmesi için öngörülen bir yıllık bekleme süresinin altı aya düşürülmesi*

- 8) *İYUK m. 45/5 hükmünde, Bölge İdare Mahkemelerinin hangi durumlarda ilk derece mahkemesine gönderme / iade kararı verebileceği hususunun netleştirilmesi.*
- 9) *İstinaf dairesine intikal eden dava dosyaları üzerinde ilk inceleme yapılması hususunun yasal dayanağa kavuşturulması.*
- 10) *Mahkemece usulden verilen kararların istinaf dairesince öncelikli olarak incelenmesi hususunun yasal dayanağa kavuşturulması.*
- 11) *Bağlantılı dosyaların farklı kanun yollarına ve kesinlik sınırına tabi olmasının getirdiği sorunları gidermek için yasal düzenleme yapılması.*
- 12) *Tek hâkim tarafından görülen ve kesin hüküm sınırında kalan davalarda, hâkim tarafından verilen yürütmenin durdurulması istemi hakkındaki kararlara yapılan itirazın bölge idare mahkemeleri tarafından incelenmesinin zorunlu olup olmadığı hususunda yasal düzenleme yapılması.*
- 13) *Yürütmeyi durdurma istemi hakkında verilen kararlara itiraz dosyalarında eksik inceleme nedeniyle bölge idare mahkemelerinin dosyayı iade edip edemeyeceği sorununun yasal düzenleme yoluyla çözülmesi.*

V. ÖNERİLERİN TARTIŞILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalıştay'ın bu safhasında, daha spesifik ve somut teklifler getirmesi sebebiyle, öncelikle Adalet Bakanlığının önerileri tartışmaya açılmıştır. Yukarıda verilen sıralama takip edilerek, her bir öneri üzerine yapılan değerlendirmeler ve katılımcıların -varsa- ulaştıkları ortak kanaatler, şu şekilde özetlenebilir:

- 1) Katılımcıların çoğunluğunun görüşü, aslında yargılamanın tekemmül sonrası süreçte uzadığı ve tek başına replik-düplik cevap sürelerinin kısaltılmasının özellikle iş yoğunluğu bulunan mahkemelerde dosya yükünü daha fazla artıracak yönünde olmuştur. İdarelerin savunma hazırlarken iç yazışmalar sebebiyle sorun yaşayacağı, mevcut sürenin dahi çoğu zaman yetmediği ifade edilmiştir. Prof. Dr. Bahtiyar Akyılmaz, idareye gerekçe yükümlülüğü getirilmediği sürece bu düzenlemenin pratik bir anlamı olmayacağını, belki sadece ikinci savunma süresinin on beş güne düşürülmesinin düşünülebileceğini belirtmiştir. Re'sen araştırma yetkisi kapsamında tekemmülden sonra da ara karar alınabileceğine, dolayısıyla bu sürelerin kısaltılmasında sakınca bulunmadığına işaret eden Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi Başkanı Davut Taşgıt dışındaki diğer katılımcılar, bütüncül bir reform yapılmadığı sürece bu önerinin tek başına olumlu sonuç doğurmayacağı kanaatine ulaşmışlardır.
- 2) Katılımcıların hiçbiri, duruşma davetiyesinin gönderim süresinin kısaltılması önerisi aleyhine bir görüş öne sürmemiştir. Bilakis elektronik tebligatla birlikte böyle bir süreye artık ihtiyaç kalmadığı, zaten uygulamada taraflar itiraz

etmediği sürece bu sürenin fiilen kısaltıldığı ifade edilmiştir. Prof. Dr. Bahtiyar Akyılmaz, buna ilaveten İYUK m. 6'daki harç ve posta ücretinin yatırılmasına ilişkin sürelerin de kısaltılabileceğini söylemiştir. Danıştay temsilcileri, Yüksek Mahkemenin buna yönelik bir önerinin taraflarınca daha önce yapıldığını ifade etmişlerdir. Sonuç olarak öneri genel kabul görmüştür.

- 3) Adli Tıp Kurumunun rolüne ilişkin öneriler, katılımcılar nezdinde genel kabul görmüştür. Bununla birlikte Prof. Dr. Bahtiyar Akyılmaz, hastanelerin kayıtlı bilgilerinin veya veri tabanlarının Adli Tıp Kurumu'na açılması hususunda kişisel verilerin korunması bakımından sorun yaşanmaması için özel yasal düzenlemeye ihtiyaç bulunduğunu vurgulamıştır. Mahkemelerin üniversite hastanelerinden uygulamada zaten bilirkişi olarak istifade edildiği, bunun yaygınlaştırılması gerektiği belirtilmiştir.
- 4) İdari yargı hâkim adaylarının “idare mahkemesi hâkim adayı” ve “vergi mahkemesi hâkim adayı” şeklinde ayrı ayrı staj yapması fikrine katılımcıların geneli muhtelif gerekçelerle sıcak bakmamıştır. Bu kapsamda özellikle küçük yerlerde heyetler oluşturulurken sıkıntı yaşanabileceği, yargı düzeni içerisinde yarılma yaratacağı, istenen mahkeme – istenmeyen mahkeme ayrımının doğması sebebiyle çalışma barışının bozulabileceği ifade edilmiştir. Böyle bir uygulamanın en azından yeterli hâkim sayısına ulaşılan kadar yapılmaması gerektiği belirtilmiştir. Genel olarak kabul görmeyen bu öneri vesilesiyle, hâkim adaylarının stajlarına ilişkin başka hususlar da gündeme getirilmiştir. Ankara 23. İdare Mahkemesi Başkanı Volkan Aydın, adayların Danıştay'daki staj sürelerinin kısaltılarak, ilk derece mahkemesinde geçirdikleri sürenin artırılması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca adayların, Almanya örneğinde olduğu gibi yalnızca idari yargı yerlerinde değil, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında da staj yapmaları gerektiği ifade edilmiştir. Geçmişte böyle bir uygulamanın bulunduğu fakat idarelerin stajyerleri işleyişe dahil etmediği için kaldırıldığı belirtilmiştir. Bu yüzden staj yapılacak idarelerle protokoller imzalanması gerektiği değerlendirilmiştir. Katılımcıların geneli, idari yargı hâkim adaylarının en az altı ay idarelerde staj yapmasının ve bu stajın etkinliğini, temin edecek muhtelif önlemler alınmasının (idarelerle protokol yapılması ve staj yapılacak idarelerin iyi belirlenmesi gibi) lüzumu üzerinde mutabık kalmışlardır.
- 5) Duruşmaların etkinliğinin artırılmasına yönelik öneri, genel kabul görmüştür. Bu bağlamda (Danıştay önerileri içerisinde yer alan) tanık dinlenmesi meselesi de tartışılmıştır. Almanya ziyaretinde bulunan katılımcılar, orada izledikleri etkin duruşma örneğinin Türkiye'de de hayata geçirilmesi yönünde görüş belirtmişlerdir. Etkinliğin yalnızca tutanak tutulması ve kayıt alınmasıyla sağlanamayacağı, tanık delilinin de özellikle disiplin cezalarına karşı açılan davalar veya tam yargı davaları gibi maddî vakıaların önem arz ettiği davalar bakımından kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Duruşma öncesi mahkeme heyetinin toplanarak duruşmada sorulacak soruları tespit etmesinin de etkinliği artıracığına dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte, etkinleştirme neticesinde vekâlet ücretini artırma amacıyla her davada duruşma talep edilmeye başlanabileceği, bunun da yargılamayı gereksiz

şekilde uzatacağı ayrıca yazılı yargılama ilkesinin zedeleneyeceği yönünde endişeler dile getirilmiştir. Söz konusu sakıncaların önlenmesi için, duruşma yapılıp yapılmaması hususunun -Almanya'da olduğu gibi- tamamen mahkemenin takdirine bırakılması gerektiği ifade edilmiştir.

- 6) Dava dosyasının yetkili ve görevli mahkemeye gelmesi üzerine yeniden duruşma yapılıp yapılmayacağı hususunda katılımcıların geneli, çeşitli gerekçelerle duruşmanın tekrar edilmesi gerektiği kanaatindedir. Yeni bir heyetin karar verecek olması ve duruşmanın taraflara son sözlerini söyleme imkânı vermesi, söz konusu gerekçeler arasındadır. Sorunu temelden çözme yönünde Danıştay 8. Daire Üyesi Muharrem Özkaya, yetki konusunun Fransa'da olduğu gibi artık kamu düzeninden sayılmaması gerektiğini, davanın belli bir aşamasından sonra ileri sürülememesi ve resen dikkate alınamaması yönünde düzenleme yapılabileceğini belirtmiştir. Duruşma hususunun mahkemenin takdirine bırakılmasının da bu belirsizliği gidereceği öne sürülmüştür. Sorunun, yasal düzenlemeye gerek kalmaksızın HSK Teftiş Kurulu tarafından dahi çözülebileceği belirtilmiştir.
- 7) Davanın açılmamış sayılmasına karar verilebilmesi için öngörülen bir yıllık bekleme süresinin altı aya düşürülmesi hususunda katılımcıların geneli olumlu görüş belirtmiştir. MERNİS uygulamasından sonra bu sürenin anlamsız hale geldiği, asıl sorunun aynı maddenin (m. 26) birinci fıkrasındaki ucu açık ifadelerden kaynaklandığı ifade edilmiştir. Ayrıca m. 26/3'teki ilan tebligat usulünün, hiçbir şekilde ulaşılamayan yabancıların açtığı davalar bakımından özel hüküm getirilerek Resmi Gazete'de ilan şeklinde değiştirilebileceği dile getirilmiştir.
- 8) Bölge İdare Mahkemelerinin hangi durumlarda ilk derece mahkemesine gönderme / iade kararı verebileceği hususunun netleştirilmesi gerektiği üzerinde mutabık kalan katılımcılar, söz konusu netleştirmenin hangi istikamette gerçekleştirileceği konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Bölge idare mahkemelerini temsil eden katılımcıların çoğu, an itibarıyla Kanun'da yazan sebepler dışında da geri gönderme kararı verilebilmesi gerektiğini savunurken, ilk derece mahkemelerini temsil eden katılımcılar iade sebeplerinin Kanun'da yazanlarla sınırlı bir şekilde anlaşılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. İlk görüşü savunan katılımcılar, ilk derece mahkemelerinin maddî vakıayı yeterince ortaya koyamaması sebebiyle BİM'lerin iş yükünün gereğinden fazla arttığını ve birçok hüküm istinaf aşamasında kesinleştiği için bu durumun fiilen tek dereceli yargılamaya yol açtığını ifade etmişlerdir. İkinci görüşü savunan katılımcılar ise Kanun'un amacının BİM'leri maddi vakıa incelemesine dâhil ederek Danıştay'ı bir içtihat mahkemesi haline getirmek olduğunu, maddi vakıayı gereği gibi ortaya koymayan ilk derece mahkemeleri üzerinde BİM'lerin "düşük not verme" aracını kullanabileceğini, BİM'lerin iade yetkisi genişletildiği takdirde ilk derece mahkemelerine de ısrar imkânı tanınması gerekeceğini dile getirmişlerdir.
- 9) İstinaf dairesine intikal eden dava dosyaları üzerinde ilk inceleme yapılması gerektiği konusunda katılımcılar mutabık kalmışlardır. Bununla birlikte

Ankara BİM Başkanı Bülent Küfüdür, bu konuda yasal düzenlemeye ihtiyaç bulunmadığını, zaten bütün BİM'lerin hâlihazırda ilk inceleme yaptığını, bir sorun ortaya çıksa dahi bunun HSK Teftiş Kurulu tarafından giderilebileceğini ifade etmiştir.

- 10) Mahkemece usulden verilen kararların istinaf dairesince öncelikli olarak incelenmesi gerektiği konusunda bütün katılımcılar mutabık kalmışlardır. Ankara BİM Başkanı Bülent Küfüdür, bu konuda yasal düzenlemeye ihtiyaç bulunmadığını, zaten bütün BİM'lerin öncelikle usulden verilen kararları incelediğini ve bu yönde HSK ilke kararlarının da bulunduğunu belirtmiştir.
- 11) Bağlantılı dosyaların farklı kanun yollarına ve kesinlik sınırına tabi olmasının getirdiği sorunları gidermek için yasal düzenleme yapılması önerisi, katılımcılar nezdinde genel kabul görmüştür. Ankara BİM Başkanı Bülent Küfüdür, bu durumun özellikle vergi davalarında sorun yarattığını, pilot (grup) dava usulü ve bekletici mesele müessesesi yoluyla meseleye çözüm getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. İzmir BİM 3. İdari Dava Dairesi Başkanı Leyla Kodakoğlu ise bu durumun yapı ruhsatlarına ilişkin davalar bakımından da sorun yarattığını ve yasal düzenleme yoluyla çözüm getirilmesinin uygun olduğunu dile getirmiştir.
- 12) Tek hâkim tarafından görülen ve kesin hüküm sınırında kalan davalarda, hâkim tarafından verilen yürütmenin durdurulması istemi hakkındaki kararlara yapılan itirazın bölge idare mahkemeleri tarafından incelenmesi gerekliliği, katılımcılar tarafından genel kabul görmüştür. Ankara BİM Başkanı Bülent Küfüdür, tek hâkim tarafından görülen ve kesin hüküm sınırında kalan davalarda en azından usule ilişkin kararların istinafa açılması gerektiğini söylemiştir. Esas açısında verilen kararlarda da eğer yerleşik içtihadı aykırılık varsa BİM'lerin inceleme yapabilmesi gerektiğini belirtmiştir.
- 13) Yürütmeyi durdurma istemi hakkında verilen kararlara itiraz dosyalarında eksik inceleme nedeniyle bölge idare mahkemelerinin dosyayı iade edip edemeyeceği konusunda Ankara BİM Başkanı Bülent Küfüdür, yürütmenin durdurulması müessesesinin ruhuyla pek bağdaşmasa bile BİM'lerin bu uygulamayı yapılacak asıl istinaf başvurusundaki muhtemel eksiklikleri tamamlamak bakımından gerekli gördüklerini ifade etmiştir. İstanbul BİM Başkanı Ahmet Cüneyt Yılmaz, yasanın bu konuda açık olduğunu, değişikliğe ihtiyaç olmadığını, kendilerinin bu tarz itirazları reddettiğini ancak eksik inceleme görüyorlarsa dosyanın içine ilk derece mahkemesini uyarıcı mahiyette notlar düştüklerini hatta bazen ilgili mahkemeyi doğrudan telefonla aradıklarını belirtmiştir. Konya BİM 4. İdari Dava Dairesi Başkanı Nazım Taha Koçak, Kanun'da ve Anayasa'da "açıkça hukuka aykırılık" şartının öngörüldüğünü, dolayısıyla ilk bakışta fark edilmeyen (inceleme gerektiren) bir hukuka aykırılıktan ötürü zaten yürütmenin durdurulması kararı verilemeyeceğini belirterek böyle bir uygulamaya lüzum bulunmadığını dile getirmiştir. İzmir BİM 3. İdari Dava Dairesi Başkanı Leyla Kodakoğlu ise özellikle imar davalarında binaların inşa edilmesinden dolayı çoğu zaman geç kalındığını ve bu sebeple eksik inceleme gerekçesiyle geri gönderme

uygulamasının yapılması gerektiğini belirtmiştir. Ankara 23. İdare Mahkemesi Başkanı Volkan Aydın, sorunun kökten çözümü için Almanya'daki gibi davanın açıldığı anda yürütmenin otomatik olarak durmasının da düşünülebileceğini ifade etmiştir. İstanbul BİM Başkanı Ahmet Cüneyt Yılmaz ise meselenin çözümünün yasa değişikliğinden değil hâkimlerin iyi yetiştirilmesinden ve BİM'lerin disiplin konusundaki yetkilerini kullanmasından geçtiğini söylemiştir.

Adalet Bakanlığının önerilerinden sonra, Danıştay Başkanlığının önerileri tartışmaya açılmıştır. Daha soyut olmalarından ötürü bu öneriler üzerindeki tartışmalar madde madde değil, genel olarak ele alınmış ve katılımcılara herhangi bir öneri hakkında itirazları yahut katkıları olup olmadığı sorulmuştur.

Ankara BİM Başkanı Bülent Küfüdür önerilerin geneli hakkında söz alarak; idari yargıda ihtisaslaşmanın şart olduğunu, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri bakımından arabuluculuğun çok az sayıda davada (öğrencilere verilen notlara karşı açılan iptal davaları gibi) işe yarayabileceğini, bunun dışında idari uyuşmazlıkların yapısına pek uygun olmadığını belirtmiştir. HMK'ya atıfta bulunan hususların İYUK'ta müstakilen hükme bağlanması önerisi bakımından ise Küfüdür, mevcut durumun kafa karışıklığına yol açtığını ve bu konuların idari uyuşmazlıkların niteliklerine uygun bir şekilde ayrıca düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Çalışma ziyaretlerine ilişkin sunumlarda değinilen kabul edilemezlik kararı meselesine de değinen Küfüdür, bu müessesenin Türk hukukuna da kesinlikle dâhil edilmesi gerektiğini belirtmiştir. İYUK'un bütüncül bir şekilde yeniden ele alınması konusunda ise icracı mercilerin görüşlerine de başvurulması gerektiğini vurgulamıştır. Küfüdür ayrıca Danıştay savcılığının etkinleştirilmesi lüzumuna, bilhassa içtihat aykırılıklarının önlenmesi ve giderilmesi açısından savcıların fayda sağlayabileceğine dikkat çekmiştir.

Kamu Denetçiliği Kurumunu temsilen katılan özel kalem Elif Açıl, idari usul kanununun yürürlüğe konması önerisine katıldıklarını belirtmiştir. Açıl ayrıca fiilen etkisiz olan İYUK m. 11'deki idari başvuru yolunun işler hale getirilmesi bakımından Kamu Denetçiliği Kurumuna görev verilebileceğini ifade etmiştir. Kamu Denetçiliği Kurumunun alternatif uyuşmazlık çözüm yolları bakımından kurumsal arabuluculuk bağlamında ciddi roller üstlenebileceğini de dile getirmiştir.

İstanbul BİM Başkanı Ahmet Cüneyt Yılmaz, idari yargıda ihtisaslaşmaya ülke çapında aynı tür davaların görülmesinde farklılıklar yaratacağı gerekçesiyle sıcak bakmadığını ifade etmiştir. Kamu Denetçiliği Kurumunun İYUK'taki idari başvurular açısından etkin rol üstlenmesi konusunda Elif Açıl'a katılan Yılmaz, yedi bölgede BİM'lerle koordineli çalışacak ve Danıştay savcılarıyla güçlendirilecek bir Kamu Denetçiliği Kurumunun uygulamada çok faydalı sonuçlar doğuracağını belirtmiştir.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu Üyesi Hasan Odabaşı, uzmanlaşma konusunun daha çok iş adamlarının ısrarı üzerine gündeme getirildiğini, ihtisaslaşmanın faydadan çok zarar getireceği hususunda Ahmet Cüneyt Yılmaz'a katıldığını ifade etmiştir.

Danıştay 10. Daire Üyesi Hamdi Şenler, grup dava konusunda daha önce bir çalışma yapıldığını hatta bir kanun maddesi yazıldığını, ilgili taslağın Adalet Bakanlığının elinde bulunduğunu belirtmiştir. Şenler, grup dava usulünde

Danıştay'dan çıkan pilot karara diğer mahkemelerce uyulması zorunluluğuna dikkat çekmiştir.

Prof. Dr. Bahtiyar Akyılmaz, grup dava müessesesinin bir an önce getirilmesi gerektiğini, böylece bağlantılı davalara ilişkin sorunların da giderilmiş olacağını belirtmiştir. HMK'ya yapılan atıflar konusunda özellikle davaya müdahale, feragat ve kabul bakımından idari davaların kendine has özellikler gösterdiğine dikkat çeken Akyılmaz, bu müesseselerin İYUK'ta ayrıca düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yargıda iş yükünün çok önemli bir sorun olmakla birlikte bu sorunun çözümü için şimdiye kadar devletin hep bir erkine (yargıya) ilişkin düzenlemeler yapıldığına işaret eden Akyılmaz, çözümün devletin üç erkini de kapsayan bir yaklaşımdan geçtiğini vurgulamıştır. Arabuluculuğu, "pazarlık" içermesi sebebiyle, esas itibarıyla hukuka uygunluğun denetlendiği idare hukuku alanındaki uyuşmazlıklarda pek uygun görmediğini dile getiren Akyılmaz, idari usul ilkelerinin –tek bir metin halinde değil de peyderpey olsa bile- mutlaka yasalaşması gerektiğini ifade etmiştir. Akyılmaz, Kamu Denetçiliği Kurumuna dair önerileri de önemli bulduğunu belirtmiştir. Son olarak Akyılmaz, yürütmenin durdurulması hakkındaki kararlara uyulmadığı takdirde ihtiyati tedbir kararlarında olduğu gibi disiplin hapsi seçeneğinin düşünülebileceğine işaret etmiştir.

Sonuç olarak, Danıştay Başkanlığı önerilerinin tamamı, ihtisaslaşma ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri konusunda yukarıda özetlenen çekinceler hariç olmak üzere, katılımcılar tarafından genel kabul görmüştür.

VI. ÇALIŞMA ZİYARETLERİNİN KATKISI

Çalıştay'ın arka plânını oluşturan çalışma ziyaretleri, gerek Danıştay Başkanlığı ve Adalet Bakanlığı tarafından geliştirilen somut önerilerin şekillenmesi gerekse bu önerilerin tartışılması aşamalarında son derece etkili olmuştur. Söz konusu etkinin göstergeleri, aşağıdaki gibidir:

- Almanya ziyareti esnasında gözlemlenen etkin duruşma örneği, hem Danıştay Başkanlığının hem de Adalet Bakanlığının önerilerine yön vermiş ve böylece idari yargıda duruşmaların tanık dinlenmek yahut tutanak / kayıt tutulmak suretiyle daha interaktif hale getirilmesi fikri, Çalıştay'da genel kabul görmüştür.
- Fransa ziyareti sayesinde *acil dava (les procédures d'urgence)* usulü hakkında daha detaylı bilgiler edinilmiştir. Bu vesileyle gerek Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan çalışma ziyareti raporuna gerekse Çalıştay'da sunulmak üzere Danıştay Başkanlığınca hazırlanan öneriler listesine, Türkiye'de mevcut ivedi yargılama usulünün, özellikle temel haklara ilişkin uyuşmazlıklarda bireylere / idare edilenlere aktif koruma sağlayacak şekilde geliştirilmesi hususu girmiştir. Bu öneriler, Çalıştay'da da herhangi bir itiraza uğramaksızın kabul görmüştür.
- Hem Almanya hem Fransa ziyareti sırasında gözlemlenen *grup (pilot) dava* müessesesi, Adalet Bakanlığının çalışma ziyareti raporuna ve Danıştay Başkanlığının Çalıştay'da sunulmak üzere hazırladığı metne öneri olarak girmiştir. Danıştay Başkanlığının Almanya modelini esas alan önerisi, Çalıştay'da herhangi bir itiraza görmeyerek benimsenmiştir.

- Fransa ziyareti vesilesiyle hakkında daha detaylı bilgi sahibi olunan *kabul edilmezlik kararı* uygulaması, Adalet Bakanlığının çalışma ziyareti raporuna öneri olarak girmiş ve Çalıştay katılımcıları nezdinde de genel kabul görmüştür.
- İdari yargı hâkim adaylarının çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında (idarede) staj yapması hususu, Adalet Bakanlığı yahut Danıştay Başkanlığı önerileri arasında yer verilmemesine rağmen, Çalıştay'da Almanya ziyaretinde edinilen izlenimlere atıfla gündeme getirilmiş ve bütün katılımcılar, benzer bir uygulamanın Türkiye'de de başlatılması üzerinde mutabık kalmışlardır.

EK-1: ÇALIŞTAY PROGRAMI

Çalıştay Programı (14 Aralık 2022, Çarşamba)

09.30 – 10.00	Ankara Hâkimevine varış, kayıt ve bağlantı testi
10.00 – 10.30	Açılış Konuşmaları (Konferans Salonu) Sayın Leyla Madatlı, Avrupa Konseyi Sayın Hakan Öztatar, Hukuk İşleri Genel Müdürü Sayın Kemal Açıkgöz, Danıştay Genel Sekreteri Sayın Aysel Demirel, Hâkimler ve Savcılar Kurulu 2. Daire Üyesi Sayın Zekeriya Birkan, Adalet Bakan Yardımcısı
10.30 - 10.45	Kahve arası
10.45 - 11.05	Paris ve Almanya Çalışma Ziyareti Raporları Sunumu (Gümüş Salon) Sayın Metin Engin Ulusal hukuk, idari uygulamalar ve mahkeme uygulamaları, ulusal hâkimlerin kapasitelerinin geliştirilmesi ve farkındalıklarının artırılmasına ilişkin hususlara ilişkin istişareler,
11.05 - 11.15	Strazburg Çalışma Ziyareti Prof. Dr. Bahtiyar Akyılmaz
11.15 - 11.45	Danıştay Başkanlığı Önerileri
11.45 - 12.15	Adalet Bakanlığı Önerileri
12.15 - 12.30	Önerilerin Tartışılması
12.30 - 13.30	Öğle Yemeği
13.30 - 15.00	Türk İdari Yargı Sistemine ilişkin Önerilerin Ele Alınması - Tartışma Ortak oturum. – Tartışma Moderatör: Prof. Dr. Murat SEZGİNER Raportör Halim Alperen ÇITAK
15.00 - 15.15	Kahve arası
15.15 - 16.30	Bütün Katılımcıların Görüşlerinin Alınması / Çalıştay Raporu Moderatör: Prof. Dr. Murat SEZGİNER Raportör Halim Alperen ÇITAK
16.30 - 16.50	Önerilere İlişkin Değerlendirmelerin Sunumu Moderatör: Prof. Dr. Murat SEZGİNER Raportör Halim Alperen ÇITAK Avrupa Konseyi Proje Koordinatörü: Leyla MADATLI
16.50 - 17.00	Kapanış Konuşması – Adalet Bakanlığı

EK-2: KATILIMCI LİSTESİ

	Ad-Soyad	Unvan	Telefon	E-posta	Notlar	Katılım Durumu Fiziki- Uzaktan
1	Aysel DEMİREL	HSK-2.Daire Üyesi			Almanya ÇZ	
2	Kemal AÇIKGÖZ	Danıştay -Genel Sekreter			Fransa-Paris ÇZ	Fiziki
3	Hakan ÖZTATAR	Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü- Genel Müdür			Fransa-Paris ÇZ Almanya ÇZ Fransa-Strazburg ÇZ	
4	Ali KAZAN	T.C. Danıştay Başkanlığı İdari Dava Daireleri Kurulu Üyesi			Strazburg ÇZ	Fiziki
5	Hasan ODABAŞI	T.C. Danıştay Başkanlığı İdari Dava Daireleri Kurulu Üyesi			Strazburg ÇZ	Fiziki
6	Ali ALPAN	T.C. Danıştay Başkanlığı 3. Daire Üyesi			Almanya ÇZ	Fiziki
7	Doç. Dr. Gürsel ÖZKAN	T.C. Danıştay Başkanlığı 13.Daire Üyesi			Almanya ÇZ	Fiziki
8	Bilge APAYDIN	T.C. Danıştay Başkanlığı İdari Dava Daireleri Kurulu Üyesi			Strasbourg ÇZ	Fiziki
9	Muharrem ÖZKAYA	T.C. Danıştay Başkanlığı 8. Daire Üyesi			Strazburg ÇZ	Fiziki
10	Hamdi ŞENLER	T.C. Danıştay Başkanlığı 10. Daire Üyesi			Almanya ÇZ	Fiziki
11	Esat TOKLU	T.C. Danıştay Başkanlığı 2. Daire Üyesi			Fransa-Paris ÇZ	Fiziki
12	Dr. Zühal Aysun SUNAY	T.C. Danıştay Başkanlığı İçtihat, Raporlama ve İstatistik Birimi Kıdemli Tetkik Hâkimi				Fiziki
13	İhsan YILMAZ	HSK-Başmüfettiş			Almanya ÇZ	Fiziki
14	Bülent KÜFÜDÜR	Ankara BİM - Başkan				Fiziki
15	Ahmet Cüneyt YILMAZ	İstanbul BİM- Başkan			Strazburg ÇZ	Çevrim içi

	Ad-Soyad	Unvan	Telefon	E-posta	Notlar	Katılım Durumu Fiziki-Uzaktan
16	Mustafa GÜRSOY	İzmir BİM-Başkan			Strazburg ÇZ	Çevrim içi
17	Mahmut ŞAHİN	Bursa BİM-Başkan			Almanya ÇZ	Çevrim içi
18	Volkan AYDIN	Ankara 23. İdare Mahkemesi-Başkan			Strazburg ÇZ	Fiziki
19	Ayşe BAYRAK	Ankara BİM, 9. İdari Dava Dairesi-Başkan			Strazburg ÇZ	Fiziki
20	Harun ÇEVİK	Ankara BİM, 14. İdari Dava Dairesi-Başkan			Strazburg ÇZ	Fiziki
21	Yasin ÇETİN	İstanbul 15.Vergi Mahkemesi-Başkan			Almanya ÇZ	Çevrim içi
22	Abidin ŞAHİN	İstanbul BİM, 2.Vergi Dava Dairesi-Başkan			Strazburg ÇZ	Çevrim içi
23	Leyla KODAKOĞLU	İzmir BİM 3. İdari Dava Dairesi-Başkan			Strazburg ÇZ	Çevrim içi
24	Davut TAŞGİT	Gaziantep BİM, 1. İdari Dava Dairesi-Başkan			Strazburg ÇZ	Çevrim içi
25	Nazım Taha KOÇAK	Konya BİM, 4. İdari Dava Dairesi-Başkan			Strazburg ÇZ	Çevrim içi
26	Metin ENGİN	Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Daire Başkanı			Fransa-Paris ÇZ Almanya ÇZ Strasbourg ÇZ	Fiziki
27	Erkan AKDÜNE	Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü – Tetkik Hâkimi			Almanya ÇZ Fransa-Strasbourg ÇZ	Fiziki
28	Ahmet Emre DİLEKCAN	Adalet Bakanlığı – Tetkik Hâkimi			Almanya ÇZ Strasbourg ÇZ	Fiziki
29	Elif AÇIL	Kamu Denetçiliği Kurumu-Özel Kalem			Fransa-Paris ÇZ	Fiziki
30	Prof. Dr. Bahtiyar AKYILMAZ	Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Akademisyen			Strasbourg ÇZ	Fiziki
34	Leyla MADATLI	Avrupa Konseyi-Proje Koordinatörü			Almanya ÇZ	Çevrim içi
35	Özlem DEMİREL	Avrupa Konseyi-Proje Müdürü			Almanya ÇZ	Fiziki
36	Murat SEZGİNER	AK Danışman-Moderatör				Fiziki
37	Halim Alperen ÇITAK	AK Danışman-Raportör				Fiziki
38	Ray BURNINGHAM	AK Danışmanı				Çevrim içi
39	Anja BUSCH	Avrupa Konseyi Proje Asistanı			Fransa-Paris ÇZ Almanya ÇZ Strasbourg ÇZ	Çevrim içi

	Ad-Soyad	Unvan	Telefon	E-posta	Notlar	Katılım Durumu Fiziki-Uzaktan
40	Gülşah DOĞAN	Avrupa Konseyi-Proje Sorumlusu			Almanya ÇZ	Fiziki
41	Melikenur ÖZDEMİR	Avrupa Konseyi-Proje Sorumlusu				Fiziki
42	Aslıhan SEVİMLİ	Avrupa Konseyi-Proje Dil Asistanı			Fransa-Paris ÇZ	Fiziki
43	A.Günçe ERDAL	Avrupa Konseyi-Proje Asistanı				Fiziki
44	Selahattin SOTAR	Adalet Bakanlığı-Proje Bürosu Şefi				Fiziki
45	Büşra SERT	Adalet Bakanlığı-Memur				Fiziki
46	Elif YÜKSEL	Adalet Bakanlığı-Memur				Fiziki